

Notaatio sen kertokoon: Onko *Happy Xmas* plagiaatti?

Pekka Vihervirta

Tänäkin jouluna radiokanavat tulevat puskemaan eetterin täyteen John Lennonin ja Yoko Onon sodanvastaista joulukappaletta *Happy Xmas (War Is Over)*. Se on julkaisustaan lähtien, vuodesta 1971, muodostunut joulun kansainväliseksi kestoklassikoksi. Silloin tällöin nousee esille näkemyksiä siitä, että kappaleen sävelmä on plagiaatti kilpahevosesta kertovasta vanhasta irlantilaisesta kansanlaulusta *Stewball*.

Onko John Lennonin ja Yoko Onon jouluklassikko *Happy Xmas (War Is Over)* plagiaatti? Esimerkiksi alankomaalainen mediajournalisti Ger Tillekens on ilmaissut asian melko suoraan:

Stewballin ja Happy Xmasin läheiset yhtäläisyydet eivät kuitenkaan jätä mitään epäilystäkään. Tässäkin lisätty sointumateriaali muuttaa kappaleen rock-kappaleeksi. Tällä kertaa kuitenkin Lennonin sävellys on lähes täsmälleen sama kappale kuin Stewball, vain toiset sanat kiinnitettyinä melodiaan. Kyse on melkein suorasta plagioinnista. (Tillekens 1998.)

Tillekens viittaa plagioinnin kohteena erityisesti folk-trio Peter, Paul and Maryn tulkintaan *Stewball*-kappaleesta, jonka voit kuunnella YouTube-linkistä youtu.be/hXdQB-mR4tg (Peter, Paul and Mary 1963). Kaksi vuotta aikaisemmin kappaleen oli julkaissut The Greenbriar Boys -yhtye, YouTube: youtu.be/o_EebXj4t6Y (The Greenbriar Boys 1961). Tämä tulkinta on varhaisin tallenne niistä *Stewballin* versioista, jotka ovat verrannollisia *Happy Xmasiin*. Tätä näkemystä tukee myös *British Ballads and Folk Songs from the Joan Baez Songbook* -nuottikokoelman (1964, 44) esitelyteksti: "The music for this version is the work of the Greenbriar Boys." *Stewballin* varhaisempia tallenteita puolestaan ei voi pitää edellisen

Kuva: Marga Herrmans

kanssa samoina sävelminä, sillä niiden melodiat ja rytmiikat poikkeavat Greenbriar Boys -versiosta: folklaulaja Woody Guthrien tulkinta vuodelta 1944 on country-valssi (YouTube: youtu.be/YpJ2i-3lc0A), ja blueslaulaja Lead Bellyn tulkinta vuodelta 1940 on yhteenkahlittujen vankien laulu afrikkalais-amerikkalaisella call and response -tyylillä (YouTube: youtu.be/JUIBHXT5YC0).

Toinen maininnan arvoinen vertailukohta *Happy Xmasille* löytyy The Paris Sistersin kappaleesta vuodelta 1961, *I Love How You Love Me* (YouTube: youtu.be/lwGSKea-lGw). Kun Lennon soitti kappaleensa ensimmäistä kertaa tuottajavelho Phil Spectorille, tämä sanoi, että ensimmäinen säe on suora lainaus hänen itsensä aikanaan tuottamasta Paris Sistersin kappaleesta (Williams 2011). Yhtäläisyydet *I Love How You Love Mehen* jäivät kuitenkin avaussäkeeseen, joten annetaan sen suhteen pölyn laskeutua.

Tarkastelkaamme sen sijaan musiikkianalyysin ja erityisesti notaatioanalyysin keinoin, missä määrin John Lennonin ja Yoko Onon *Happy Xmas* (John Lennon & Yoko Ono 1971: YouTube: youtu.be/fIA5ndOyZbI; John Lennon Anthology 1990, 86) on yhteneväinen The Greenbriar Boys -yhtyeen *Stewball*-tulkinnan (The Greenbriar Boys

1961: YouTube; *British Ballads and Folk Songs* 1964, 44) kanssa. Mahdollisimman tarkkaan lopputulokseen päästäksemme olen transponoinut jälkimmäisen samaan A-duurisävellajiin ja muuntanut melodian tahtilajiksi saman 12/8 kuin on edellisessä.

Happy Xmasin moninaiset taitteet

Stewball-kappaleen rakenne noudattaa laulelmille tyypillistä yksinkertaista jonomuotoa. Laulumelodian neljä säettä eivät eri säkeistöissä käytännössä muuntele ollenkaan, koska lyriikan tavujen määrä pysyy säkeistöissä muuttumattomana. Neljän laulusäkeistön jälkeen seuraa instrumentaalisäkeistö ja tämän jälkeen vielä kaksi laulusäkeistöä. Näin ollen kappaleen muoto on: AAAAA(i)AA. *Happy Xmas* voidaan tulkita kahdella eri tavalla. Ensinnäkin niin, että säkeistön 12 tahtia muodostavat yhden A-osan. Toisaalta, jotta päästäisiin yhteismitallisuuteen *Stewballin* osien pituuden kanssa, nimeän jokaisen neljän tahdin jakson omaksi osakseen. Tällöin kappaleen muoto on oheisen taulukon mukainen.

Harmonioiden kierto

Stewball-kappaleen yhden säkeistön sointukulku A-duuriin transponoituna on seuraava:

A, F#m / Hm7 / E7 / A.

Happy Xmas -kappaleessa soinnut vaihtuvat joka iskulla – tyyliin A, Asus9, Asus4, A jne. Yhteismitallisuuteen päästäksemme yksinkertaistan sointukulun jättämällä vaihtuvat nelisoinnut ja pidätetyt soinnut pois, jolloin yhden säkeistön sointukulku on seuraava:

A / Hm / E7 / A / D / Em / A / D / G / A / Em, G / D, E7.

Säkeistöjen vaihteessa palataan D-duurisävellajista A-duuriin dominanttisoinnun E7 kautta, mikä luo kappaleeseen tehokkaalla tavalla virkistävän vaikutelman, ikään kuin moduloitaisiin kokonaan uuteen sävellajiin.

Osa	Aikakoodi/ Tahtinro	Lyriikat osan alussa	Musiikin tapahtumat	Muita huomioita
A	0:03/1	So this is Xmas...	Laulumelodia alkaa.	Sävellajina A-duuri.
B	0:23/5	And so this is Xmas...	Sävellaji vaihtuu D-duuriin.	
C	0:43/9	A merry, merry Xmas...	Lapsikuoro mukaan, intensiteetin nousu.	Kertosäkeistössä kertautuvat sanat.
A	1:02/13	And so this is Xmas... Taustalaulussa: War is over...	Laulumelodia alkaa alusta.	Sävellajiksi palaa dominantin kautta A-duuri.
B	1:21/17	And so happy Xmas... Taustalaulussa: War is over...	Sävellaji vaihtuu D-duuriin.	
C	1:41/21	A merry, merry Xmas...	Lapsikuoro mukana, intensiteetin nousu.	Kertosäkeistössä kertautuvat sanat.
A	2:01/25	And so this is Xmas... Taustalaulussa: War is over...	Laulumelodia alkaa alusta.	Sävellajiksi palaa dominantin kautta A-duuri.
B	2:21/29	And so happy Xmas... Taustalaulussa: War is over...		
C	2:41/33	A merry, merry Xmas...	Lapsikuoro mukana, intensiteetin lisänosto viulutaustoilta.	Kertosäkeistössä kertautuvat sanat.
A'	3:00/37	Vain kuoro: War is over...	Lopukkeen omainen A-osa ilman päämelodiaa.	

Melodioiden vertailu

Melodioiden samankaltaisuuden vertailemiseksi puran kappaleet säkeisiin ja lasken yhtenevien sävelten suhteen.

Osa A / säe a

Stewball:

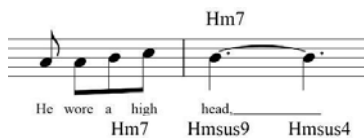
Happy Xmas:

Identtisyysaste: neljä säveltä kuudesta eli 67 %.

Osa A / säe b

Stewball:

Happy Xmas:

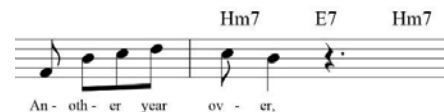
Identtisyysaste: 4/5 eli 80 %.

Osa A / säe c

Stewball:

Happy Xmas:

Identtisyysaste: 5/6 eli 83 %.

Osa A / säe d

Stewball:

Happy Xmas:

Identtisyysaste: 2/8 eli 25 %.

Happy Xmasin A-osan identtisyysaste *Stewballin* säkeistöön nähden on näin ollen kokonaisuudessaan 64 %.

Osa B / säe a

Stewball:

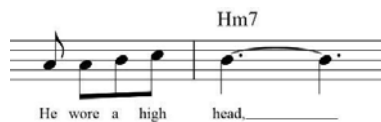
Happy Xmas:

Identtisyysaste: neljä kuudesta eli 67 %.

Osa B / säe b

Stewball:

Happy Xmas:

Identtisyysaste: 4/5 eli 80 %.

Osa B / säe c

Stewball:

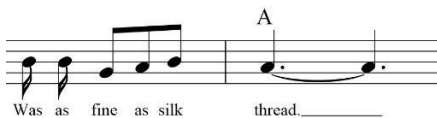
Happy Xmas:

Identtisyysaste: 5/6 eli 83 %.

Osa B / säe d

Stewball:

Happy Xmas:

Identtisyysaste: 1/7 eli 14 %

Näin ollen B-osan identtisyysaste on kokonaisuudessaan 61 %.

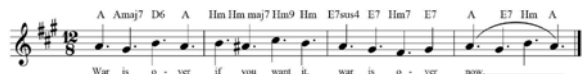
Osa C

Stewball: ei vastaavaa osaa.

Happy Xmas: uniikki melodia

Identtisyysaste: 0 %.

Lisäksi *Happy Xmas*issa spesifiä on sekä A'-osassa että toisen ja kolmannen säkeistön taustalla Harlemin lapsikuoron laulama melodia:

*Happy Xmas*in melodian identtisyysaste *Stewball*iin nähden on siis yllä esitettyjen laskelmien perusteella kokonaisuudessaan 31 % (laskettu kaavalla $x = (64 + 61 + 0 + 0) / 4$).

Johtopäätökset

On vaikea välttää ajatusta, ettei *Stewball*in lainaaminen *Happy Xmas*in melodiaan olisi ollut Lennonilta tietoista. Vuoden 1971 haastattelussa, joka koski juuri tämän kappaleen nauhoitusta, hän toteaaakin mieltymyksensä lainauksiin, mutta valitsee tekijänoikeuksien aiheuttavan hankaluuksia:

"I like quoting from old songs, but you get into such trouble with copyrights. It's a drag." (Williams 2011.)

Muodon osalta *Happy Xmas* on neljällä erilaisella osallaan huomattavasti monipuolisempi kuin jonorakenteinen *Stewball*. Harmonian osalta *Happy Xmas*in A-osa noudattaa *Stewball*in sointukulkua ainoastaan sillä poikkeuksella, että *Stewball*in ensimmäisessä tahdissa liikutaan I asteen A-duurista VI asteen fis-molliin. *Happy Xmas*in B-osassa sävellaji vaihtuu D-duuriin, mutta sointujen harmoninen asema on muuten sama. C-osan eli kertosäkeistön sointukulku taas poikkeaa täysin edellisistä.

Keskeisintä plagiaattiasteen arvioinnissa on luonnollisesti melodian identtisyys. A- ja B-osien osalta se on selkeän korkea – yli 60 %. Kuitenkin huomioiden, että A- ja B-osat ovat vain osa laajempaa sävellystä, päädytään maltillisempaan, alle kolmasosan suuruiseen identtisyysasteeseen, mikä oikeuttaa pitämään *Happy Xmas* -kappaletta itsenäisenä sävelteoksena.

Lähteet

- British Ballads and Folk Songs from the Joan Baez Songbook* 1964. New York: Ryerson Music Publishers, inc.
- Guthrie, Woody 1944. *Stewball*. YouTube-videopalvelu, julkaistu 12.8.2009. <https://www.youtube.com/watch?v=YpJ2i-31c0A>. Viitattu 31.1.2024.
- John Lennon & Yoko Ono 1971. *Happy Xmas (War Is Over)*. YouTube-videopalvelu, julkaistu 4.10.2018. <https://www.youtube.com/watch?v=flA5ndOyZbI>. Viitattu 31.1.2024.
- John Lennon Anthology 1990. Wise Publications.
- Lead Belly 1940. *Stewball*. YouTube-videopalvelu, julkaistu 25.1.2017. <https://www.youtube.com/watch?v=JULBHX-T5YC0>. Viitattu 31.1.2024.
- Peter, Paul and Mary 1963. *Stewball*. YouTube-videopalvelu, julkaistu 17.3.2010. <https://www.youtube.com/watch?v=hXdQB-mR4tg>. Viitattu 31.1.2024.
- The Greenbriar Boys 1961. *Stewball*. YouTube-videopalvelu, julkaistu 26.11.2020. https://www.youtube.com/watch?v=o_EebXj4t6Y. Viitattu 31.1.2024.
- The Paris Sisters 1961. *I Love How You Love Me*. YouTube-videopalvelu, julkaistu 15.11.2011. <https://www.youtube.com/watch?v=kwGSKea-lGw>.
- Tillekens, Ger 1998. *Baroque and Folk and... John Lennon: Some folk and classical elements in the songs of John Lennon*. *Soundscapes: Journal on Media Culture*, julkaistu 9/1998. https://web.archive.org/web/20111121164432/http://www.icce.rug.nl/~soundscapes/VOLUM%20E01/Baroque_Folk_Lennon.shtml. Groningen, Alankomaat. Viitattu 31.1.2024.
- Wikipedia: *Skewball*. <https://en.wikipedia.org/wiki/Skewball#Recordings>. Viitattu 31.1.2024.
- Williams, Richard 2011. *John Lennon: 'I was sick of White Christmas' – a classic interview from the vaults*. *The Guardian*, julkaistu 13.12.2011. <https://www.theguardian.com/music/musicblog/2011/dec/13/john-lennon-christmas-rocks-backpages>. Viitattu 31.1.2024.